

JUDIKATURA

K PŘEDNÁŠCE Navazující Mgr. studium – VEŘEJNÁ SPRÁVA

K úloze jazykového výkladu a ostatních metod výkladu

- Znění § 8 odst. 5 zákona č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy (lhůta pro uložení pokuty), nevyžaduje, že by se mělo jednat o zjištění porušení zákona ve vztahu k určitému, konkrétnímu subjektu, nýbrž pouze zjištění porušení zákona jako takového. Postup, kdy je začátek běhu této lhůty počítán teprve od data zahájení správního řízení bez ohledu na to, kdy správní orgán takovou vědomost získal, nelze než – pro absenci jakýchkoli úvah objektivně způsobilých odůvodnit přijatý výklad právní normy – hodnotit jako libovůli, a tudíž porušující právo na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

(Podle nálezu Ústavního soudu ze dne 26. 8. 2010, sp. zn. III. ÚS 949/09) Tímto nálezem Ústavní soud zrušil rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 1. 2009, čj. 9 As 86/2008-102.

- Podle § 8 odst. 5 zákona č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy, v předchozím znění, platí, že „pokutu lze uložit do jednoho roku ode dne, kdy orgán dozoru zjistil porušení zákona, nejdéle však do tří let, kdy k porušení zákona došlo“. Jasně a jednoznačné znění tohoto ustanovení tedy nevyžaduje, že by se mělo jednat o zjištění porušení zákona ve vztahu k určitému, konkrétnímu subjektu, nýbrž pouze zjištění porušení zákona jako takového (rovina jazykového výkladu). Postup, kdy správní soudy vyložily toto ustanovení již v rozporu s jeho jazykovým výkladem, aniž by předložily argumentaci pomocí jiné metody výkladu, lze hodnotit jako libovůli, a tudíž porušující právo stěžovatelky na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Ani jazykový výklad – sám o sobě – však zpravidla není dostačující. Především je nutné položit si otázku po smyslu a účelu § 8 odst. 5 zákona č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy, tedy zkoumat význam a účel

právní normy (rovina teleologického výkladu). Stejně tak je nutné zkoumat její ústavní konformitu. Smyslem uvedené jednorozhodnutí prekluzivní subjektivní lhůty je přimět správní orgán k aktivní činnosti – včetně zjišťování a prokazování, kdo je za porušení zákona odpovědný - bezprostředně od okamžiku, kdy se dozví o skutkových okolnostech v takovém rozsahu, který umožní předběžné právní zhodnocení, že došlo k porušení zákona jako takového; to platí s ohledem na ústavní princip právní jistoty a na povinnost správního orgánu rozhodnout bez zbytečných průtahů.

Výklad správních soudů - který má za následek, že (prekluzivní subjektivní) jednorozhodnutí lhůta nezapočne nutně běžet od získání vědomosti o skutkových okolnostech v takovém rozsahu, který umožní předběžné právní zhodnocení, že došlo k porušení zákona, nýbrž až od okamžiku získání vědomosti správního orgánu o porušení zákona ze strany určitého, konkrétního subjektu - zakládá důsledky nerozumné. Takový výklad totiž umožňuje správnímu orgánu nečinnost v podobě absence či neadekvátního zjišťování a prokazování, kdo je odpovědný za porušení zákona, i po dobu dlouhé řady měsíců. Výklad správních soudů tak v podstatné míře ponechává volný proud libovolnému prodlužování řízení ze strany správního orgánu na úkor účastníka řízení.

(Podle nálezu Ústavního soudu ze dne 17. 3. 2010, sp. zn. I.ÚS 947/09)

Pozn.: Tímto náležen Ústavní soud zrušil rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 1. 2009, čj. 9 As 84/2008-108 a rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 16. 4. 2008, čj. 5 Ca 397/2007-62, ve znění opravného usnesení ze dne 15. 7. 2008, čj. 5 Ca 397/2007-78.

□ Ustanovení § 65 odst. 1 s. ř. s. nelze interpretovat doslovným jazykovým výkladem, ale podle jeho smyslu a účelu tak, že žalobní legitimace je dána pro všechny případy, kdy se úkon správního orgánu, vztahující se ke konkrétní věci a konkrétním adresátům, dotýká právní sféry žalobce.

Žadatel o udělení státního občanství České republiky je legitimován k žalobě proti rozhodnutí, jímž mu státní občanství nebylo uděleno,

tvrdí-li, že v řízení o jeho žádosti byla porušena jeho práva účastníka správního řízení.

Logický výklad

Z logického i jazykového výkladu ustanovení § 711 odst. 1 písm h) občanského zákoníku plyne, že k výpovědi nájmu bytu s přivolením soudu je zapotřebí, aby nájemce byt neužíval bez vážných důvodů buď vůbec, anebo jen občas. Pro případ, že by zákonodárce hodlal stanovit jako podmínku přípustnosti eventuálního neužívání bytu či občasného užívání pouze přechodnost takového stavu, měla by tato podmínka být upravena v příslušném hmotně právním ustanovení občanského zákoníku. Stávající platná právní úprava však umožňuje posuzovat pouze vážnost důvodů neužívání či občasného užívání. Pokud se judikatura v této souvislosti zmiňuje o časové ohraničenosti (resp. dočasného trvání) vážných důvodů, činí tak zejména v těch případech, kdy nájemce fakticky má zajištěnu trvalou možnost bydlení jinde a vzniká tak nepoměr mezi právy nájemce a povinnostmi pronajímatele. O uvedený případ však v posuzované věci nešlo. V dané věci by přivolení soudu k výpovědi z nájmu bytu ze strany pronajímatele pro stěžovatele navíc znamenalo faktickou ztrátu možnosti (přiměřeně) bydlet. Už samotná okolnost, že stěžovatelé neučinili žádné kroky k získání bytu v místě svého pracoviště, lze vyložit i tak, že předmětný byt mají v úmyslu nadále soustavně užívat (což tvrdili i ve své ústavní stížnosti).

Zdroj: Podle nálezu Ústavního soudu ze dne 10. 6. 2003, sp. zn. I. ÚS 360/02, č. 86

Systematický výklad – ústavní konformita/význam poznámky pod čarou

- V situaci, kdy určité ustanovení právního předpisu **umožňuje různé interpretace, je při jeho aplikaci úkolem všech státních orgánů interpretovat je ústavně konformním způsobem.**

Pro uvedený závěr svědčí i skutečnost, že poznámka pod čarou,

vztahující se k ustanovení § 64 odst. 1 volebního zákona (zákon č. 247/1995 Sb. ČR), rozhodnutím soudu podle zvláštního zákona, na základě kterého dojde k registraci, rozumí rozhodnutí podle § 58 a § 200m o. s. ř. a nikoli rozhodnutí Ústavního soudu o ústavní stížnosti, směřující do usnesení Nejvyššího soudu vydaného podle § 200m odst. 1 písm. c) o. s. ř. Ústavní soud je si přitom dobře vědom toho, že poznámky pod čarou nejsou součástí právního předpisu, a že tudíž se jedná o informaci k výkladu a racione legis.

Zdroj: Podle nálezu Ústavního soudu České republiky ze dne 22. 10. 1996, sp. zn. III. ÚS 277/96

Třebaže Ústavní soud opakovaně judikoval, že text poznámek pod čarou nemá závaznou povahu (viz např. nález I. ÚS 22/99), nelze z toho dovodit, že by legální definice, na niž poznámka pod čarou v daném ustanovení zákona o půdě odkazuje, nemohla být použita na základě analogiae iuris jako podklad pro výklad obsahu ustanovení jiného restitučního zákonného předpisu.

- Třebaže Ústavní soud opakovaně judikoval, že text poznámek pod čarou nemá závaznou povahu (viz např. nález Možným důvodem k politické perzekuci občana komunistickým režimem se mohla předně stát jeho příslušnost k určité „politické, sociální nebo náboženské skupině“ [§ 1 odst. 1 písm. b) zák. č. 198/1993 Sb.]. Preambule téhož zákona činí odpovědné za způsob vlády v letech 1948 - 1989, a tedy i za výše specifikovanou perzekuci, KSČ, její vedení i její členy. Tuto myšlenku dále rozvádí i § 2 odst. 2 téhož zákona. Z toho důvodu lze nahlížet na členství jednotlivce v KSČ v letech, kdy měl být pronásledován komunistickým režimem, jako na vyvratitelnou skutkovou domněnku, že pronásledován nebyl, neboť patřil naopak ke skupině, jež za politické pronásledování sama nese odpovědnost. Břemeno důkazní nese daný jednatel (stěžovatel).

V § 3 zák. č. 198/1993 Sb. se považuje odpor občanů proti komunistickému režimu na základě „demokratického přesvědčení politického, náboženského či mravního“ za legitimní. Pokud tedy

ustanovení zákona o půdě odkazuje na „politickou perzekuci“ v období 1948 - 1989, vede použití **metod teleologického i systémového výkladu** nevyhnutelně k tomu, že se jím myslí pronásledování jedince protidemokratickým režimem pro jeho demokraticky motivované politické (společenské) jednání či postoje coby jiná forma „politické persekuce“.

Zdroj: Podle nálezu Ústavního soudu ze dne 3. 6. 2003, sp. zn. II. ÚS 515/01, č. 79

Princip jednoty a bezrozpornosti právního řádu a autonomie právní lexiky

Jednotnost právního řádu je v rovině právního jazyka kromě jiného spjata s konstantností významů přisuzovaných jazykovým výrazům, tj. s vyloučením polysémie a homonymie. Výjimkou je pouze rozlišování samotným zákonodárcem, a to explicitně formou legální definice nebo implicitně, tzn. když je odlišnost významů přisuzovaných jednomu výrazu zřejmá z kontextu. Pakliže tedy právní předpis obsahuje legální definici pojmu, omezující její použití pouze pro účely daného předpisu, plyne z toho nutnost odlišení ve vztahu k významu stejného pojmu, obsaženého v jiných předpisech.

(Výklad pojmu "zastavěný pozemek" v zák. č. 172/1991 Sb. o majetku obcí).

Zdroj: Podle usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 31. 7. 1996, sp. zn. III. ÚS 124/96

Jsou-li k dispozici **dva rovnocenné výklady, z nichž jeden je extenzivní a druhý restriktivní, musí soud zvolit ten z nich, jenž odpovídá dalším metodám výkladu, zejména pak úvaze teleologické.** V daném případě jsou k dispozici dva výklady ustanovení § 22 odst. 8 věta první zák. č. 229/1991 Sb. (zákon o půdě). **Ratio legis zákona o půdě je alespoň v určité míře napravit následky porušení základních práv vlastníků v době totality.** Ústavně konformním výkladem je tedy výklad extenzivní: zákon o půdě a jeho jednotlivá ustanovení je třeba vykládat tak,

abych jejich aplikací bylo možno dosáhnout účelu, který zákonodárce sledoval (náprava křivd).

Zdroj: Podle nálezů Ústavního soudu ze dne 9. 10. 2001, sp. zn. II. ÚS 277/99, č. 144